

HÍRLEVÉL

A SZÉCHENYI PROGRAMIRODA NONPROFIT KFT. HÍRLEVELE

VII. 16. szám | 2025.09.12.

A ZAKLATÁS ELLEN

BUDAPEST&BRÜSSZEL

IVÓVÍZVÁLSÁG
GLOBÁLIS ÉS
HAZAI KIHÍVÁSOK

NEMZETI PROGRAMOK IGAZGATÓSÁGA

FENNTARTHATÓ MEGOLDÁSOK
SZPI-KONTAKTPONTOK
ORSZÁGSZERTÉ

NEMZETKÖZI TERÜLET

„ÉRTÉK VAGY, NEM CÉLTÁBLA”
MÓDSZERTANFEJLESZTÉS
A BÁNTALMAZÁS ELLEN

MEGÚJULT AZ SZPI HONLAPJA

Örömmel tájékoztatjuk olvasóinkat, hogy megújult Társaságunk honlapja, az szpi.hu. Az új felületen a korábbi funkciók változatlanul rendelkezésre állnak, megjelenésében azonban teljesen átalakul, jobb felhasználói élményt biztosítva a korszerűbb arculattal.

KAMATMENTES HITELPROGRAM MIKROVÁLLALKOZÁSOKNAK

A feldolgozóipari mikro- és kisvállalkozások likvid működési költségeit és készletbeszerzését támogatja a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) által kínált Forogésköz Hitelprogram. A KKV Technológia Plusz Hitelprogram (GINOP Plusz 1.4.3-24) B jelű hitele fix 0%-os kamatozást biztosít európai uniós társfinanszírozás mellett. A pénzügyi intézmény közleményében hangsúlyozta, hogy a napi kiadások finanszírozásán kívül a hitelprogram másik újdonsága, hogy a vállalkozások saját forrás nélkül, akár 100%-os előleg lehívásával juthatnak forráshoz. A 70 milliárd forintos keretszeg legalább 65%-a fejlesztendő járásokba és a négy leginkább felzárkóztatandó régióba kerül (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország). A feldolgozóipari vállalkozások 1 millió és 20 millió forint közötti kölcsönt igényelhetnek ügyletenként, maximum 6 éves futamidőre.

Forrás: MTI

EGÉSZSÉGES UTCÁK BUDAPESTEN

A főváros tisztább levegője, a gyalogos- és kerékpárosbarát közterületek és az élhető városi terek kialakítása érdekében kezdődött el az *Egészséges utcák program* megvalósítása. A zöld és biztonságos közösségi terek kialakítását célzó elképzelések európai uniós forrásból valósulnak meg 11 kerületben a Fővárosi Önkormányzat és a BKK szakmai irányításával, 25 milliárd forintos kerettel. A pályázatokat egy magas szintű szakmai tervszűri értékelt. A programnak köszönhetően 1,88 milliárd forintból újul meg a XVI. kerület városközpontja is: fejlesztik a gyalogos- és kerékpáros közlekedést, csillapítják a gépjárműforgalmat és akadálymentesítik a közterületeket. *Navracsics Tibor* közigazgatási és területfejlesztési miniszter a sajtótájékoztatón arról beszélt, hogy az uniós pénzek rendkívül fontosak a területi egyenlőtlenségek csökkentése érdekében, de a fejlett régiók – így Budapest – sem maradnak ki a támogatásokból. *„Magyarország elég jól teljesít az európai uniós források lehívása tekintetében. Az előző pénzügyi kerettervek időszakában rendre az első helyen végzett az uniós források lehívásában és hasznosításában, és a mostani, meglehetősen nehéz körülmények között is ott van még mindig a felsőházban, azaz a legjobban teljesítő tagállamok között.”* A kormány és az Európai Bizottság megállapodása értelmében 83 milliárd forint fejlesztési forrás érkezik ebben a pénzügyi időszakban a fővárosba.

Forrás: MTI

EU KÖLTSÉGVETÉS 2028-2034

Az Európai Bizottság a múlt héten kiegészítette a 2028–2034-es időszakra szóló hosszú távú uniós költségvetésre (MFF) vonatkozó javaslatát. A brüsszeli testület még júliusban mutatta be az elképzelését a büdzséről, amely rekordméretű, majdnem 2 ezer milliárd euró lesz, ami az EU átlagos bruttó nemzeti jövedelmének 1,26%-a. Az MFF-et egy hét ágazati javaslatból álló második csomaggal bővítették ki, és a szerkezetét is átalakították a sokat bírált javaslatnak. Ebben az egységes piaci és vámügyi program (6,2 milliárd euró), a Jogérvényesülés program (800 millió euró), az Euratom kutatási és képzési programja (9,8 milliárd euró), a nukleáris biztonság és a leszerelés célját szolgáló együttműködési eszköz (1 milliárd euró), a litvániai Ignalina atomerőmű leszerelését segítő támogatási program (678 millió euró), a Grönlandra is kiterjedő tengerentúli társulásról szóló határozat (1 milliárd euró), valamint az euróhamisítás és csalások elleni fellépést szolgáló *Periklész V* program (nincs még adat) szerepel. A javaslatokat a tagállamok és az Európai Parlament tárgyalja, a döntést 2027 végéig kell meghozniuk. A magyar kormány már korábban jelezte, megvétózza a költségvetést, ha az ország nem kapja meg a teljes neki járó forrást, amelyre az új büdzsében 37,7 milliárd eurót különítettek el.

Forrás: Európai Bizottság

TANYAFEJLESZTÉSI PÁLYÁZAT

Az Agrárminisztérium (AM) uniós társfinanszírozással 15 milliárd forint keretösszegű pályázati lehetőséggel támogatja a tanyák fejlesztését. A Vidéki infrastruktúra fejlesztések támogatása tanyákon című felhívás kiemelt célterületei közé tartozik a villamosenergia- és ivóvízellátás biztosítása, a szennyvízkezelés fejlesztése (támogatási intenzitás 95%), valamint a megújuló energiaforrások – például napelemes rendszerek – ösztönzése (támogatási intenzitás 80%). Az agrár tárca közleménye szerint a beruházások megvalósítását 25%-os előleg is segíti, amelyhez nem szükséges önerő. A kérelmeket 2025. szeptember 4-től nyújthatják be azok a személyek, akik a beadást megelőző legalább fél évben életvitelszerűen a fejlesztéssel érintett tanyán éltek.

Forrás: Agrárminisztérium

IVÓVÍZVÁLSÁG

GLOBÁLIS ÉS HAZAI KIHÍVÁSOK

Világszerte több milliárd ember nélkülözi a biztonságos ivóvízhez, szennyvízelvezetéshez és alapvető higiéniai szolgáltatásokhoz való hozzáférést – figyelmeztetett az Egészségügyi Világszervezet (WHO) a Víz Világhét alkalmából közzétett friss **jelentésében**. Elemzésük szerint minden negyedik ember, vagyis körülbelül 2,1 milliárd fő nem jut tiszta ivóvízhez, közülük 106 millióan még mindig kezeletlen felszíni vizekből isznak. Emellett 3,4 milliárd ember él biztonságosan kezelt szennyvízelvezetés nélkül, és 1,7 milliárd otthonában nincsenek alapvető higiéniai szolgáltatások.

A LEGNAGYOBB VESZÉLY

Az Egyesült Nemzetek Gyermekalapjával, az UNICEF-fel közösen közzétett beszámoló szerint a legnagyobb egyenlőtlenségek az alacsony jövedelmű országokban, azon belül különösen a vidéki térségekben, a gyermekek, az etnikai kisebbségek és az őslakos közösségek körében tapasztalhatók. A dokumentum szerzői megállapították, hogy a legszegényebb országok lakosainak kétszer nagyobb eséllyel nincs hozzáférésük biztonságos vízhez, és háromszor nagyobb eséllyel nélkülözik a higiéniai alapellátást, mint a fejlettebb régiókban élők. A jelentés a nőket és lányokat érintő kihívásokat is kiemeli, sok régióban ők felelősek a vízgyűjtésért, ami gyakran napi fél órát is igénybe vesz. A 15-19 éves lányok menstruáció idején sokszor nem tudnak iskolába járni vagy dolgozni, mert hiányoznak a megfelelő tisztálkodási feltételek. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) szerint bár a 2030-ig kitűzött fenntarthatósági fejlődési célok között szerepel az egyetemes hozzáférés biztosítása, a mostani trendek alapján a cél egyre elérhetetlenebbnek tűnik. „A víz, a higiénia és a szennyvízelvezetés nem kiváltság, hanem alapvető emberi jog” – hangsúlyozta Ruediger Krech, a WHO környezetvédelmi és egészségügyi igazgatója.

STRATÉGIÁK ÉS POLITIKAI KEZDEMÉNYEZÉSEK

Az Európai Unió 2025-ös **vízügyi ellenállóképességre vonatkozó stratégiája** az első átfogó közösségi dokumentum, amely kifejezetten a vízhiány és a vízbiztonság kérdéskörére fókuszál. A stratégia központi elve a *Water Efficiency First* megközelítés, amely a hatékony vízfelhasználás elsődlegességét írja elő valamennyi ágazatban – így a mezőgazdaságban, az iparban, a háztartásokban és az infrastruktúra területén. Célkitűzése a vízkörforgás helyreállítása, valamint a természetes ökoszisztémák – különösen a vizes élőhelyek – megerősítése. A dokumentum rendelkezik arról, hogy a tagállamok kötelesek felmérni a vízveszteségek mértékét (például szivárgó vezetékek és nem számított víz formájában), továbbá csökkentési terveket kell kidolgozniuk. Ugyanakkor több környezetvédő szervezet – köztük a Természetvédelmi Világalap (WWF) – bírálta a stratégiát, mivel nem tartalmaz kötelező érvényű célokat, és nem kapcsolódik hozzá önálló uniós költségvetési forrás. A vízhiány problémája a szektorális szakpolitikákban is megjelenik.

A Közös Agrárpolitikába (KAP) beépült a víztakarékos öntözési rendszerek alkalmazásának, a talajkímélő gazdálkodási gyakorlatoknak, valamint a vízmegőrző megoldásoknak a támogatása. A **Kohéziós Alap** és a **Helyreállítási Alap** kiemelt figyelmet fordít a vízinfrastruktúra fejlesztésére, különösen a vízellátó hálózatok korszerűsítésére, tekintettel a jelentős vízvesztésekre több tagállamban – így például Magyarországon és Görögországban. Az Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal) keretében a vízgazdálkodás a biodiverzitás megőrzésének, a klímadaptáció elősegítésének egyik alapvető pillére. *Jessika Roswall*, a környezetvédelemért, a vízgazdálkodásért és a versenyképes körforgásos gazdaságért felelős biztos így nyilatkozott:

„A vízzel kapcsolatos kihívások határokon, iparágakon és szektorokon átívelőek. A megoldásoknak is azoknak kell lenniük.”

GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI SZEMPONTOK

Az Európai Beruházási Bank (EBB) 2025-ben 15 milliárd euró összegű keretet különített el a vízgazdálkodási projektek támogatására a 2025–2027 közötti időszakban. Az uniós fejlesztési pénzügyi intézet által támogatott területek közé tartozik a többi között a vízhálózatok korszerűsítése és a hálózati veszteségek csökkentése, a szennyvíz újrahasznosítása ipari és mezőgazdasági célokra, a természetalapú megoldások – például árterek helyreállítása, illetve mesterséges vizes élőhelyek kialakítása – finanszírozása, továbbá az innováció és a digitalizáció előmozdítása (például okos mérőórák, adatvezérelt vízgazdálkodási rendszerek révén). Az Európai Bizottság éves szinten 2-9 milliárd euró közé teszi az aszály miatti gazdasági kár mértékét, amely az éghajlatváltozás következtében várhatóan tovább emelkedik, különösen Dél- és Közép-Európában. Magyarországon 2022-ben a rendkívüli szárazság a bruttó hazai termék (GDP) mintegy 1,5%-ának megfelelő veszteséget okozott.

INTÓ PÉLDA

Bulgáriában is egyre súlyosbodik a vízhiány, amely már az ország harmadát érinti, és a nyári hónapokban mintegy félmillió ember számára okoz rendszeres ellátási problémát. Az aszály, a tartós hóhullámok és a csökkenő csapadék miatt a felszíni vizek és kutak apadnak, miközben az elöregedett és rossz állapotú víziközmű-infrastruktúra miatt a vezetéseken átfolyó ivóvíz 60%-a elvész – ami a legrosszabb arány az EU-ban. A vízhiány demográfiai, gazdasági és szociális problémákat is okoz, így a krízis egész dél-európai vízgazdálkodási kihívásaira rávilágít.

JÓGYAKORLAT

A görög Greenpeace évek óta működteti a **Rendővíz a vízcsapoknál** nevű projektet, amelynek keretében egy **weboldalon** keresztül arra buzdítja a lakosokat, hogy térképezzék fel azokat a helyeket, ahol ingyenes ivóvíz érhető el. Bárki, aki ilyen vízvételi pontot talál, leírhatja annak állapotát is, hogy elérhető-e a nap 24 órájában. Jelenleg Görögország-szerte 600 vízcsapot regisztráltak, ezek közül a főváros, Athén régiójában, Attikában 187 található, viszont a kutak több mint harmada nem működik.

A KÉK KUTAK

Magyarországon jelenleg több mint 22 ezer nyilvános vízvételi helyet **tartanak számon**. Ebbe beletartoznak a közkutak, ivókutak és források, 53 ivócsap és 279 úgynevezett refill pont, ahol ingyen utántölthetik bárkinek a vizespalackját. Míg a városokban viszonylag stabilan üzemelnek és létesülnek az ivókutak (Debrecenben például 917 darab található), a falusi kék, nyomós kutak léte veszélybe került. Fenntartásuk, karbantartásuk költséges: évente egyenként átlagosan nettó 56 ezer forint. Bár jogszabály szerint a kutakat kötelezően fenn kell tartani azokban a térségekben, ahol nem minden lakos számára elérhető a vezetékes víz, az önkormányzatok gyakran vonakodnak megfelelni az előírásoknak a költségek miatt. Pedig a közkutak nemcsak a friss ivóvizet biztosítják, hanem a városi közösségi terek értékét is növelik, a kék infrastruktúra részeként hozzájárulnak az utcák hőmérsékletének csökkentéséhez, enyhítve a hősziget-hatást, és javítva az életminőséget a településeken.

Forrás: Eurologus, Portfolio, Pénzcentrum

FENNTARTHATÓ MEGOLDÁSOK

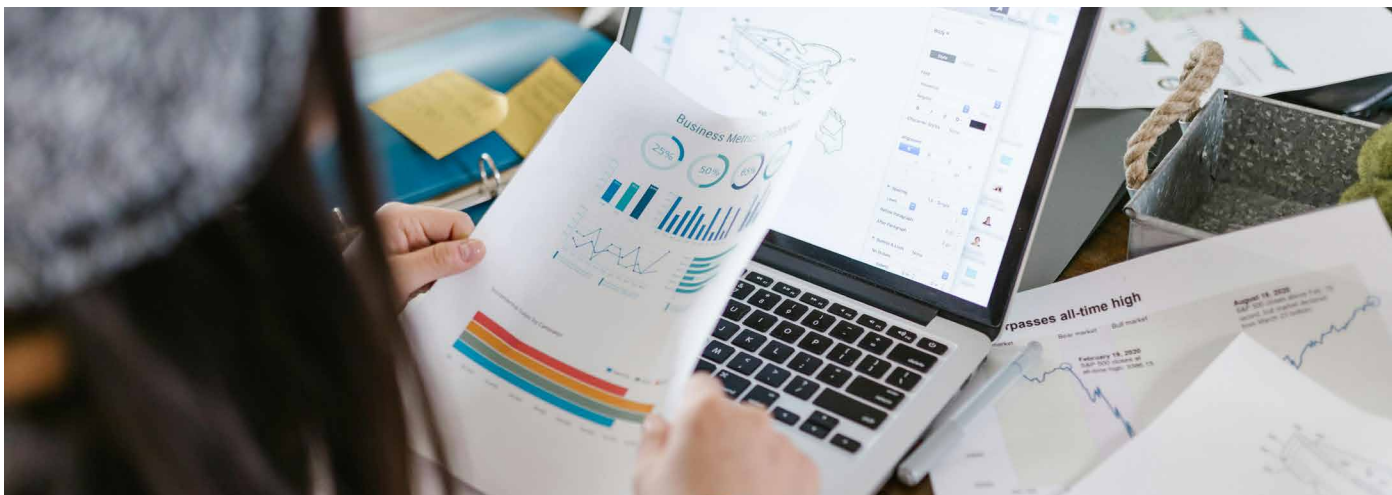
A Széchenyi Programiroda (SZPI) kiemelt célja, hogy minden érdeklődő számára hozzáférhetővé tegye az európai uniós pályázatok nyújtotta lehetőségeket. Társaságunk több mint egy évtizedes működése során már több tízezer pályázónak és kedvezményezettnek nyújtott térítésmentes segítséget fejlesztési elképzeléseik sikeres megvalósításához. A **kontaktpontok** létrehozásával kollégáink azokat a pályázókat is szeretnék támogatni, akik nehezen megközelíthető területeken élnek, kevés kapacitással rendelkeznek, és emiatt eddig kevésbé jelentek meg az EU-s pályázati rendszerben, és így intenzív támogatást igényelnek.

Az időszakosan nyitva tartó helyszínek működését térségi szakemberek biztosítják. Az egyes kontaktpontokon egy tanácsadó látja el a feladatokat, biztosítva a személyre szabott figyelmet és az ügyfelek egyéni igényeit: tájékoztatja őket a pályázati lehetőségekről, támogatja a projektek előkészítését és a kérelmek benyújtását, valamint segíti a projektmegvalósítás és a fenntartási időszak adminisztratív kötelezettségeinek szabályszerű teljesítését. A gördülékeny ügyintézés érdekében a kontaktpontokon internet-hozzáférés, nyomtatási és szkennelési lehetőség is a pályázók rendelkezésére áll. A Széchenyi Programiroda Baracson működő kontaktpontján elérhető tanácsadónkkal, **Szilvásiné Tóth Alexandra** kollégánkkal beszélgettünk a tapasztalatairól.

Milyen szerepet tölt be a barcsi kontaktpont a dél-nyugat-magyarországi régióban?

Barcs egy hátrányos helyzetű térségben található, a környezet alapvetően kihívásokat jelent, ugyanakkor számos lehetőséget is kínál. Helyzeti előnyt jelent számomra, hogy közel tíz évig az SZPI barcsi irodájában dolgoztam tanácsadóként, így az ügyfélköröm jelentős része innen származik. Bár az iroda időközben Csurgóra költözött, a Baracson működő kontaktpont továbbra is kapcsolattartási lehetőséget biztosít a helyi vállalkozásoknak és intézményeknek.

A térség gazdasági szerkezete alapvetően ipari jellegű: erős a fém- és faipar, emellett meghatározóak a szolgáltatások is. A már említett, korábban kialakított szoros együttműködés a helyi vállalkozói egyesülettel, önkormányzatokkal és más intézményekkel biztosítja, hogy közösen, egymást segítve tudjunk dolgozni a fejlesztési lehetőségeken.

Mekkora érdeklődés mutatkozik a térségben a kontaktpont iránt?

A térségben nagy igény van a pályázati lehetőségek iránt. A helyi szereplők – legyen szó vállalkozásokról, önkormányzatokról vagy civil szervezetekről – rendszeresen fordulnak hozzám. A kapcsolati hálónk rendkívül aktív: az intézmények és szervezetek kölcsönösen megosztják egymással a friss információkat, pályázati felhívásokat. Ez jelentősen megkönnyíti a munkát, hiszen sok esetben nem a nulláról kell kiépíteni az ügyfélkört.

Milyen szolgáltatásokat vehetnek igénybe azok, akik felkeresik a kontaktpontot?

Alapvetően ugyanazokat a szolgáltatásokat nyújtjuk, mint az ország bármely más kontaktpontja: tájékoztatást adunk az aktuális felhívásokról, segítünk azonosítani a vállalkozások vagy szervezetek fejlesztési elképzeléseikhez illeszkedő pályázati lehetőségeket.

Kiemelten fontosnak tartom, hogy az ügyfeleket ne csak információval lássuk el, hanem megtanítsuk őket önállóan eligazodni a pályázati rendszerben. Arra törekszem, hogy ne legyenek teljes mértékben kiszolgáltatva sem nekem, sem pályázatíróknak. Ezért bemutatom az intézményrendszert, a pályázati felületet, és segítek a folyamatok megértésében. A nyertes projekteknél pedig igyekszem minden hibalehetőségre felhívni a figyelmet – legyen szó határidőkről, költségelszámolásról vagy kommunikációs kötelezettségekről. Tapasztalatom szerint a legtöbb probléma ezekből a területekből adódik.

Milyen típusú pályázatok iránt érdeklődnek a térségben?

Leginkább a vállalkozói pályázatokra van kereslet, sok magánszemély is vállalkozásindításban gondol

odik. A leggyakrabban a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP és GINOP Plusz) keretei között elérhető lehetőségeket keresik, de a Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz) is egyre fontosabb szerepet kap. Emellett az önkormányzatok, közös hivatalok és kistérségi társulások is gyakran fordulnak hozzánk tanácsért. A Barcsi Önkormányzattal különösen szoros és eredményes az együttműködés.

Van olyan projekt, amelyre kifejezetten büszke?

Az egyik számomra kiemelkedő élmény egy innovatív projekt volt, amely a mezőgazdaság és a klasszikus vállalkozások határterületén helyezkedett el. Olyan komplex megoldásokat kellett keresni, amelyek túlmutattak a szokványos pályázati konstrukciókon. Ez szakmailag is nagy kihívást, ugyanakkor izgalmas lehetőséget jelentett. Emlékezetes élményem volt az első 100 millió forintos lézervágó berendezésre nyert pályázat sikeres lebonyolítása is. Ez akkoriban óriási előrelépést jelentett, és hatalmas sikerélményt adott.

Mit tanácsolna azoknak, akik most pályáznának először?

A legfontosabb, hogy ne féljenek segítséget kérni, és próbáljanak minél többet megtanulni a pályázati rendszerről. Sokan abba a hibába esnek, hogy kizárólag egy pályázatíróra támaszkodnak, és így kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek. A Széchenyi Programiroda nonprofit alapon működik, ezért mindig az ügyfelek érdekeit tartjuk szem előtt, az a célunk, hogy olyan megoldást találjunk, amely fenntartható, és nem veszélyezteti sem a vállalkozás, sem az önkormányzat működését. Ezért a tanácsom: használják ki az SZPI szolgáltatásait, mert itt a biztonságos, hosszú távon is fenntartható fejlesztés az elsődleges szempont.

ÉRTÉK VAGY, NEM CÉLTÁBLA

MÓDSZERTANFEJLESZTÉS A BÁNTALMAZÁS ELLEN

Az iskolákban egyre gyakrabban, és egyre fiatalabb korban előforduló jelenség a zaklatás. Ráadásul a szülők és a pedagógusok is gyakran tehetetlenek egy kialakult helyzet kezelésében, vagy megelőzésben. Ezen a helyzeten szeretnének javítani a *Prevenációs módszerek a kortárs zaklatás mérséklésére* című projekt partnerszervezetei. Terveik az Európai Unió *Interreg-IPA Magyarország-Szerbia Határon Átnyúló Együttműködési Programjának* támogatásából valósulnak meg. A célkitűzésekről, az eddigi tapasztalatokról a szerbiai gyerektáborban testközelből szereztünk benyomást a végrehajtásban résztvevő szervezetek szakembereinek közreműködésével.

Július végén, rekkenő hőségben 20 gyereknek rendeztek felvilágosító, érzékenyítő tábort Szerbiában, a magyar határtól 8 kilométerre található **Ludasi-tó** (Лудашко) partján lévő Róka-tanyán (Rokin salaš). (A helyszínt egy **korábbi európai uniós projektnek**, szintén az Interreg-IPA HUSRB támogatásának köszönhetően fejlesztették, újíttatták fel, hogy a programrégió közösségépítését is segíthessék.) A *Prevenációs módszerek a kortárs zaklatás mérséklésére* (röviden: PP Youth Helpers, PP YH) című projekt egyik jelentős eseményén a pedagógusok, gyerekekkel foglalkozó szakemberek „élesben” próbálhatták ki azokat a módszereket, amelyek bevethetők az iskolai közösségekben. *„A projekt célja a kortárs zaklatás megelőzése. Ez sajnos általánossá vált, korcsoporttól függetlenül mindenhol begyűrűzik, nemcsak a régiókban. A két szerbiai projektpartnerrel közösen próbálunk ez ellen tenni valamit, olyan módszertani ajánlásokat és anyagokat létrehozni, amelyet a pedagógusok, a kortárssegítők, ifjúságsegítők – azaz az ifjúsággal foglalkozó szakemberek – hatékonyan tudnak a gyakorlatban, széles körben alkalmazni. A projekttel most alapvetően az általános iskolai célcsoportot szólítjuk meg, mert ott ez a jelenség sajnos gyakoribb”* – mondta Alattyányi István, a vezetőpartner **Dél-alföldi Ifjúsági Életmód és Szabadidő Alapítvány** (Diéta Alapítvány) elnöke arra vonatkozóan, hogy milyen szükséghelyzet hívta életre a projektet.

A szakember többedmagával alapította a szervezetet még egyetemista korában, elsősorban azért, hogy ifjúsági programokat szervezzenek. Az azóta eltelt időszakban ezt a célt megőrizve jelentősen kibővítették a portfóliójukat a sport, az egészségfejlesztés és a kapcsolódó tudományos területeken is. Az alapítvány az **Antropos Mentálhigiéné Egyesülettel** és a **Iuventus Ventus Egyesülettel** partnerségben 2024. szeptemberében kezdte el megvalósítani a kortárs zaklatás és kortárs erőszak prevencióját célzó, figyelemfelkeltő tevékenységeket, és láthatóan kiváló az együttműködés a tagok között. *„A módszertani anyagok fejlesztésében, illetve a képzésfejlesztésben mindenki vállalt témaköröket. Az Antropos Mentálhigiénés Egyesület viszi elsősorban a mentálhigiénés, prevenációs részét a projektnek, illetve az egyesület szervezte meg márciusban, Szerbiában megvalósult **Képzők Képzése** programelemet. A Iuventus Ventus Egyesület az igényfelmérésben való részvételért, a program-szervezésért, valamint a szerbiai tábor megszervezéséért felelt. A magyarországi vezetőpartner, a Diéta Alapítvány pedig a Szegeden március végén megvalósult **Képzők Képzése** programelem megszervezéséért, az igényfelmérés megvalósításáért, illetve a nyári tábor szervezésében vett részt magyar oldalon”* – részletezte Alattyányi István.

Ebbe a sokrétű folyamatba az összes célcsoportot, a tanárokon és a fiatalokkal foglalkozó szakembereken kívül a szülőket is bevonták, hiszen elsőként ők jelzik, jelezhetik, ha baj van. *„A projekt megvalósítását igényfelméréssel, elemzéssel kezdtük*

a szerb és a magyar oldalon is. Az igényfelmérő kérdőívet iskoláknak, pedagógusoknak, tanároknak, ifjúságsegítőknak, iskolapszichológusoknak küldtük ki, akik napi szinten foglalkoznak a gyerekekkel, hogy képet kapjunk arról, milyen helyzetek, igények léteznek szerintük ezen a területen. Több mint 300 fős mintánk lett, az eredményeket még nem publikáltuk, azt majd a projekt végén fogjuk a betervezett többi kutatással, méréssel együtt” – tette hozzá a vezetőpartner képviselője.

Az előzetes munka nyomán magyar és szerbiai szakemberek módszertani anyagokat készítettek. Mindezeket idén márciusban Palicson (Палић) és Szegeden 15-15 fővel ingyenes interaktív workshopokon, a Képzők Képzése című **rendezvényeken** tesztelték. A résztvevők megismerték, hogyan lehet felismerni a zaklatás jeleit, valamint, hatékony beavatkozási, kommunikációs és konfliktuskezelési technikákkal ismerkedtek meg, amelyekkel biztonságos, elfogadó iskolai közösséget tudnak kialakítani. *„A témakörök között sok mindent megtalálhatunk: erőszakmentes kommunikáció, mentálhigiénés- informatikai ismertek, cyberbullying, önvédelem, elsősegélynyújtási alapismeretek. Komplex képet próbáltunk adni az egész kérdésköről. Nemcsak arról, hogyan előzzük meg a zaklatást, hanem arról is, hogy mit lehet tenni egy adott szituációban. Mindezt a résztvevők újdonságként élték meg, nagyon sok újat tanultak, és azzal a szemlélettel távoztak a képzésről, hogy ilyet is lehet csinálni, nemcsak a szőnyeg alá söpörni a konfliktust”* – jegyezte meg a Diéta Alapítvány vezetője.

A képzésen átbeszélte módszereket próbálták ki és idén nyáron. A projekt magyarországi táborát még június végén, Szegeden tartották, a bevezetőben már említett eseményt pedig a Bácskában (Бачка). A Ludas-tó partján a délelőtti bevezető feladatok utáni foglalkozáson az érzelmeiket tekintették át a gyerekek. Az érzelmi nevelés során a gyerekek kis csoportokba szerveződtek és szituációs kártyákat kaptak, amelyeken valamilyen konfliktushelyzet szerepelt. Ehhez kellett érzelmeiket társítaniuk, hogy szerintük az egyes szereplők mit érezhettek az adott szituációban. Minden csoport kapott egy felnőtt mediátort, akivel egy érzelmet tartalmazó táblázatot is használhattak segítségül. Miután végeztek, közösen beszéltek meg, mire jutottak, ki hogyan válaszolt volna az adott helyzet, a nézeteltérés és a hozzá kapcsolódó rossz érzés feloldására.

Délután még mélyebbre mentek a témában, amikor a mediátor színes kártyákat rakott le a földre, a gyerekeknek pedig aszerint kellett választaniuk egyet, hogy mit érezhet az, akit bántalmazás ér. Amikor mindenki felvett egy képet, körben ülve egymás után elmondták, miért pont azt emelték ki a többi rajzos kép közül, és milyen érzést társítanak hozzá. Legtöbbször a magányt, az egyedüllétet, a szomorúságot és a féltelmet említették. Később délután pedig az erőszakmentes kommunikáció rejtelmeiben merülhettek el. A gyakorlati órán a gyerekek egyebek mellett csoportokban maguk építettek fel szituációs megoldásokat, amelyeket elő is adtak egymásnak.

Definíció szerint a zaklatás (angolul bullying) olyan ismétlődő, szándékosan elkövetett szóbeli, fizikai vagy online bántalmazás, amelynek gyakran velejárója az erőfölénnyel, a vélt vagy valós hatalommal való visszaélés. Egyetlen személy vagy csoport is elkövetheti, ahogy áldozatok is lehetnek egyének és csoportok, akik nem tehetnek arról, hogy miért pont őket szemelték ki, miért közösítették ki, miért csúfolták bármilyen fizikai tulajdonság, tanulási nehézség vagy más tulajdonságuk miatt. De a fenyegetés, közösség előtti megszégyenítés, pletykák terjesztése, a zsarolás kellemetlen fotókkal, videófelvételekkel, a fizikai agresszió vagy az áldozat tulajdonának megrongálása is zaklatásnak számít.

Sokszor nem mernek szólni az áldozatok, szégyent éreznek, mert az hiszik, az ő hibájuk, ami történt, ezért nem beszélnek róla, így nem is kérnek segítséget. Ezért maradnak gyakran rejtve ezek az esetek, és csak a szakemberek, vagy az áldozat környezetében élőkön múlik, hogy észreveszik-e egyáltalán. Azonban az áldozatok számos figyelmeztető „jelzést adnak le” tudat alatt: például gyakran elveszítik a személyes tárgyaikat, vagy kerülnek a közösséget, a barátaikat, romlik az iskolai teljesítményük, nem akarnak az oktatási intézménybe járni, alvászavaroktól, rémálmodtól, állandó fejfájástól, hasi fájdalomtól szenvednek, megváltozik az étkezésük, az önbecsülésük alacsony lesz, szoronganak, depresszióssá válnak, súlyosabb esetekben saját magukat is bántathatják, akár öngyilkosságot is elkövethetnek. Az elkövetőknél pedig nagyon gyakori

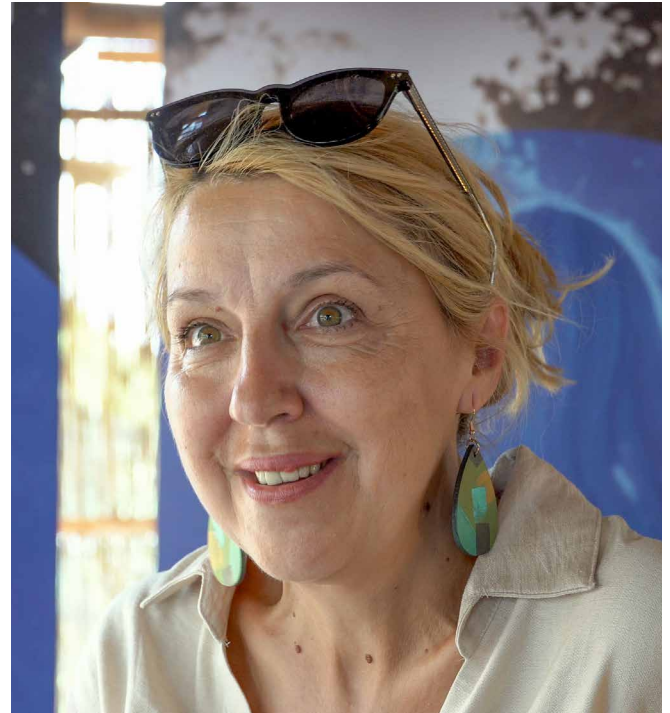
a drog- és alkoholhasználat, az iskolai teljesítmény romlása, valamint felnőttkorban a párkapcsolati agresszió.

Hogyan lehet kezelni, mit lehet ez ellen tenni? Ha megtörtént a bántalmazás, akkor egy olyan bonyolult lelki folyamaton kell végigmenniük a szereplőknek, amely során az elkövetőben tudatosítani kell, hogy amit tett, nem helyes (akár még bűncselekményről is lehet szó), felszólítani, hogy hagyja abba. Az áldozattal pedig egyértelműen éreztetni kell, hogy nincs egyedül, támogatják. A trauma kezelésében javasolt pszichológus szakember segítségét kérni, csoportos és egyéni pszichoterápia is segíthet a feldolgozásban, az érzelmi kifejezésben. Ebben a folyamatban, ahogy a meghatározásban is komoly eltérések lehetnek, akár egyéni szinten is. „Azért van jelentősége ezeknek a prevenciós programoknak, mert nincs egységes szabályrendszer. Nyilván minden ütés, minden rúgás, minden harapás bántalmazás, a fizikai atrocitást nagyon könnyen be tudjuk azonosítani. A szexuális bántalmazás egyrészt egyértelmű tud lenni, másrészt ott is vannak ingoványos részek. De a lelki bántalmazásnál tényleg nagyon egyéni mintázatot tud mutatni az, hogy mi az, ami még jó nekem, mi az, amit már sértőnek érzek. Mert valaki olyan közegből érkezik, ahol a mindennapok része, hogy így beszélnek egymással, ahol teljesen normális folyamatosan lehülyézni a másikat, akkor nem veszi észre, hogy a másiknak bántó, amit mond. Pedig az nem normális!” – tette hozzá a mentálhigiénés szakember.

Érzelem-táblázat				
Órém	Szomorúság	Harag	Félelem	Egyéb érzések
szégyellő	szomoró	dühös	fél	meglepett
szégyentelt	csalódott	mérges	ijedt	kíváncsi
szégyentelt	bénított	ingerült	aggódó	unatkozó
szégyentelt	levert	duzzogó	rettegő	izgatott
szégyentelt	sírós	kiabáló	bizonytalan	zavarban lévő
szégyentelt	elhagyatott	sértett	feszengő	összezavarodott
szégyentelt	magányos	ideges	szégyenlős	nyugodt
szégyentelt	elutasított	frusztrált	zavart	fáradt
szégyentelt	reménytelen	bosszús	riadt	bátor
szégyentelt	megbántott	makacs	idegeskedő	kényelmetlen
szégyentelt	sajnálkozó	féltékeny	bizalmatlan	szégyenkező
szégyentelt	szorongó	irigy	kétségek közt	kívülállónak érzem magam
szégyentelt	unott	igazságtalan	zavarban vagyok	nyitott
szégyentelt	fáradt	szégyentelt	aggályoskodó	mozgékony
szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	kiszolgáltatott	bezárkózó
szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	elrejtőző	lazító
szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	békés
szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	derűs
szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	eleven
szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	szégyentelt	összeszedett

A pszichodráma-vezető, család- és párterapeuta egy másik fontos szempontot is sietett tisztázni: „Az áldozat nem hibás. Azt az összes projekt-
lemben nagyon fontosnak tartottuk hangsúlyozni, hogy semmilyen formában nem lehet áldozatot hibáztatni. Nem lehet olyanokat mondani neki, hogy »Jaj, ne legyél már ilyen anyámasszony katonája!«, vagy »Kapsd össze magad!«; »Jól van, most már elmúlt!« Miközben az iskolai protokoll szerint megteszik a jogi lépéseket, behívják a szülőket, az áldozatot támogatni kell abban, hogy érezze, nem vele van a baj, ami vele történt, a jelenség maga a baj; támogatni kell, hogy újraépítse a bizalmát az emberekben, az osztálytársaiban. Ez egy komplex munka, amelyben kulcsfontosságú, hogy a szülőkön túl részt vegyen benne az iskola szakszolgálat, segítő szakemberek, és az osztályfőnök is partner legyen ebben. De azt látjuk, hogy a nagyon markáns bántalmazásoknál általában intézményváltás, iskolaváltás, osztályváltás következik be, ha más megoldás nem tud megvalósulni, vagyis az áldozat kikerül a közegéből. A másik rész, hogy az elkövetőkkel, a bántalmazókkal is dolgozni kell. Amikor kortársbántalmazásról beszélünk, nagyon fontos, hogy értsük: aki bánt, ő is sérült. Elenyészően kicsi százalék az, aki nem abból az indítatásból lesz agresszor, hogy van egy csomó sérülése. Meg kell érteni a motivációit. Lehet, hogy ez az ő kifejezőmódja, ami egyáltalán nem helyes, csak nem tudja. Szeretném hangsúlyozni, ez nem kisebbíti az

ő tettét, és nem is devalválni akarom. Amikor a fiatalokkal együtt dolgozunk, soha nem is kérdezzük, hogy ki az elkövető, ki az áldozat. Merthogy amikor sor kerül bántalmazásra, igazából mindenki áldozat” – hangsúlyozta Ricz Dencs Tünde, az Antropos Mentálhigiéné Egyesület elnöke.

A Róka-tanyán folytatott beszélgetéseinkből kiderült, hogy óriási szükség van a szülők és a pedagógusok együttműködésére, legyen szó már megtörtént esetről, vagy megelőzésről. „Nagyon fontos része ennek a projektnek is, hogy megértsük, a zaklatás nemcsak a kék foltokat jelenti, hanem az átsírt éjszakákat is. Érzékenyíteni kell a szülőket, a pedagógusokat, hogy ezeket a finom jeleket elkezdjék észlelni. Nincsenek könnyű helyzetben, mert egy gyerek több okból is kialvatlanul jöhet be az iskolába. Nehéz összerakni ezeket az apró jelzéseket, megteremteni azt a bizalmi hangulatot, ahol azt mondom, hogy gyere, sétáljunk egyet iskola után, és szeretném tudni, hogy mi van veled, mi történik. Nem biztos, hogy mindjárt áttörést hoz és az első alkalommal meg tud nyílni az illető. De nyilván ehhez az kell, hogy előzetesen nekem már olyan kapcsolatomban legyen ezzel a gyerekkel, hogy ha kész rá, akkor el tudja mondani. Csodaszép lenne, hogyha minden bántalmazott gyerek rögtön tudná ezt jelezni. Azon is sokat dolgozunk, hogy azonnal jelezzék. Komoly dilemma, hogy mi számít figyelemreméltó gesztusnak, amit tovább bonyolít, hogy árulkodásnak veszik-e, ha folyamatosan jelzéseket tesznek. Azt sem feltétlenül könnyű meghatározni, meddig tart a vicc, és hol kezdődik

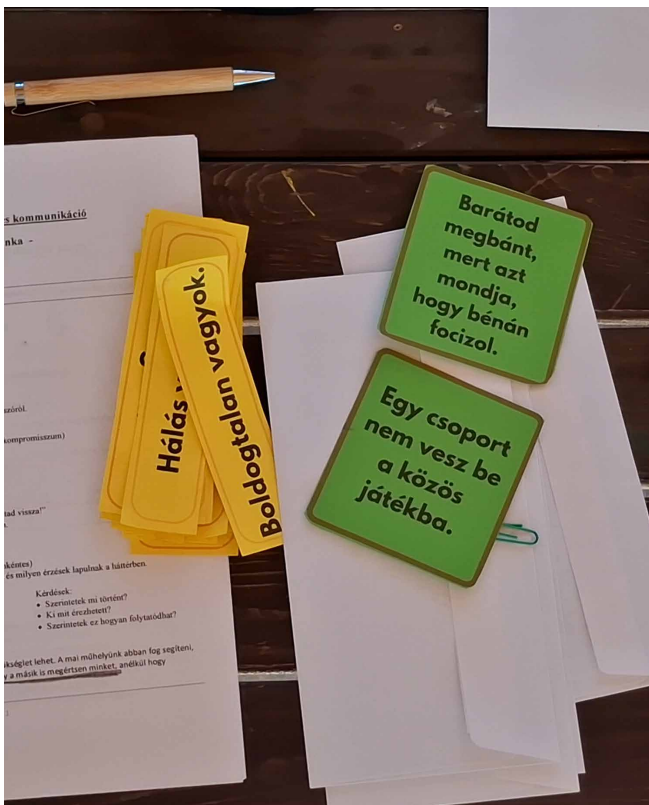
az a pont, ami már kellemetlen. Ebben is nagyon sok munka van, hogy megértessük a fiatalokkal, meddig vicc a vicc, hogy hol van az, ami már nem ugratás, ami már nem fér bele” – mondta a kihívásokról a pszichológus.

Nemcsak az esetek kezelése, hanem a megelőzés is nehéz feladat. Ezért kapott kiemelt szerepet az érzékenyítés a projektben. Elsősorban olyan biztonságos, védelmező otthoni és iskolai környezet kialakítására van szükség, amelyben mind a szülők, mind a pedagógusok odafigyelnek a gyerekekre, beszélgetnek velük, időt szánnak rájuk, nem hagyják magukra őket. Felismerik, és így nagyobb eséllyel szűrhetők ki a potenciális veszélyhelyzetek. „A legfontosabb dolog a bántalmazás megelőzésében – erre láttam jó példákat –, hogy ha a gyermekek önbizalmát növeljük, ha abban segítjük őket, hogy fel tudják ismerni az érzéseiket, hogy valami nincs rendben, és azokat megfelelően tudják kommunikálni, tudnak segítséget kérni, akkor elkerülhető a bántalmazás. Ugyanis a nehéz érzésekből születik majd meg a bántalmazó, hogyha az illető nagyon frusztrált, mert a másoknak több van vagy nagyobb lehetőségei” – mondta Ricz Dencs Tünde, aki azt tanácsolja a pedagógusoknak, hogy használják ki az osztályfőnöki órák adta lehetőséget, olyan tematikát, tevékenységeket állítsanak össze, amely során a gyerekek el tudják fogadni egymást, és megértik, hogy a különbözőségük ellenére egy

hajóban eveznek. Az ilyen érzékenyítő foglalkozások, tréningek segíthetnek megérteni a bántalmazó motivációit, rájöhetnek arra, hogy ennek a nyomai bennük is ott vannak, mégsem bántottak senki. Ezt felismerve megtanulhatnak jelezni is, hogy ne valósuljon meg bántalmazás.

A Iuventus Ventus Egyesület elnöke, *Hulló Zsófia* évek óta ifjúságsegítéssel foglalkozik, szerinte hatalmas igény és szükség van az általuk is szervezett gyakorlati foglalkozásokra. „Azok a *prevenációs műhelymunkák különösen hatékonyak, amelyeket nem előadás-jelleggel tartanak, hanem aktívan bevonják a gyerekeket. Fontos, hogy kérdezzük őket, tudatosítsuk bennük: mindenkinek vannak érzése, és ezekről szabad, sőt szükséges beszélni. Az érzelmek kifejezése nem tabu. Az ilyen táborok rendkívül hasznosak, ugyanakkor sajnos nagyon kevés valósul meg belőlük. Én már régen bevezettem volna az önismereti órákat az általános- és középiskolai oktatásba – hatalmas értéket képviselne, ha ez rendszerszinten is működne!*” – mondta a szakember két foglalkozás közötti szünetben. Kiemelte, hogy az önismereti munkát nem lehet elég korán elkezdni: „*Ha megismerem, elfogadom és szeretem önmagam, nem fogom bántani a másikat. Egy felelősségteljes ember rendelkezik kellő megküzdési stratégiával, önismerettel ahhoz, hogy a nézeteltéréseit asszertív kommunikációval rendezze. Konfliktusok mindig lesznek. De a lényeg az, hogyan tanítjuk meg a gyereket reagálni a különböző helyzetekre.*” *Hulló Zsófia* hozzátette, fontos számára, hogy azok a gyerekek, akik valaha

bántalmazást éltek át, megerősítést kapjanak abban, hogy értékesek és számítanak. Nem véletlenül viseli a tábor az *Érték vagy, nem céltábla* nevet. *„Ha egy gyermek eljut oda, hogy kimondja, »igenis értékes vagyok, és te nem beszélhetsz így velem« – az már önmagában hatalmas eredmény.”*

Szavait megerősítette nekünk a Szabadkán élő *Márkus Izabella* is, aki óvónőnek készül, jelenleg az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karán tanul. Beszélgetésünk elején megdöbbentő tapasztalatairól mesélt: a zaklatás már az óvodákban is megjelent. Márciusban részt vett a Képzők Képzésén, az ott szerzett tapasztalatairól is beszámolt: *„Ami érdekesnek találtam, hogy az érzelmeinkről hogyan beszéljünk, hogyan fejezzük ki jobban magunkat. Mert a mai világban tényleg nem mondjuk el, hogy azt miért érzem. Csak annyit, hogy most ez a bajom. De manapság nem beszélünk az érzéseinkről. Seme-lyik gyerek se mondja ki, hogy most miért vagyok szomorú. Hanem csak annyit, baj van és kész, nem is keressük az okát, hogy azok otthonról, vagy valaki mástól jönnek. A fiúknál nehezebb, mert beléjük azt nevelték, hogy ne sírjanak. De nagyon sok fiú van, aki elkezd sírni, a táborokban is látom, hogy sírnak. Ilyenkor kérem őket, hogy mondják el, mit éreznek és mi bántja őket. Nagyon szépen elmondják, ha rávesszük őket, ha leülünk kettesben. Csak úgy dől belőlük a szó, mert kell nekik az, hogy elmondhas-sák. Nagyon fontos ez a mai világban”* – mesélte a szabadkai hallgató.

Izabella a táborban az önvédelemmel kapcsolatos foglalkozást tartott. Ez nem küzdősportot, hanem olyan technikát jelent, amellyel el lehet kerülni, hogy valamilyen bajba keveredjen az adott gyerek. Ő a beszédhibája miatt saját bőrén is megtapasztalta, milyen mások céltáblájának lenni. Általános iskolás korában állandóan piszkálták, hogy nem tudja rendesen kiejteni az „r” hangot. *„A gyerekek mindent kipécéznek, meg én is nagyon könnyen elsírtam magam, emiatt is nagyon piszkáltak”* – mondta. Azóta saját önvédelmi technikát fejlesztett, amelyet a projektnek köszönhetően még tovább tudott bővíteni. *„Ha például az egyik szót rosszul mondtam, akkor kijavítom magam, és megköszönöm, hogy segítettek nekem. A képzésen tanultuk, hogy amikor valaki sérteget, akkor ne sértegezzük vissza, hanem köszönjük meg, dicsérjük meg, hogy ő milyen ügyes, és azzal összeza-varjuk a bántalmazót, aki így nem tudja folytatni a sértegetést. Ez is nagyon jó taktika igazából”* – tette hozzá Márkus Izabella.

Szintén Szabadkáról érkezett a táborba a 10 éves *Zoltán*, aki az uzsonnaszünetben mesélte el, mi volt addig a leghasznosabb, amit tanult: *„Az önvédelmet, például, ha kicsúfolnak, akkor szépen visszaszólj nekik, ne úgy hangosan, hanem szép szavakkal. Vagy amikor lassan mész, és valaki rád szól, hogy menjél gyorsabban, akkor ne úgy válaszolj neki, hogy visszaordíts, hanem szépen fogalmazd meg neki”*.

Levente szüleivel, testvérével és kutyájukkal él Szabadkán, ahol az iskolában sokszor előfordul, hogy a fiúk és a lányok is bántják egymást. *„Sok mindenkit*

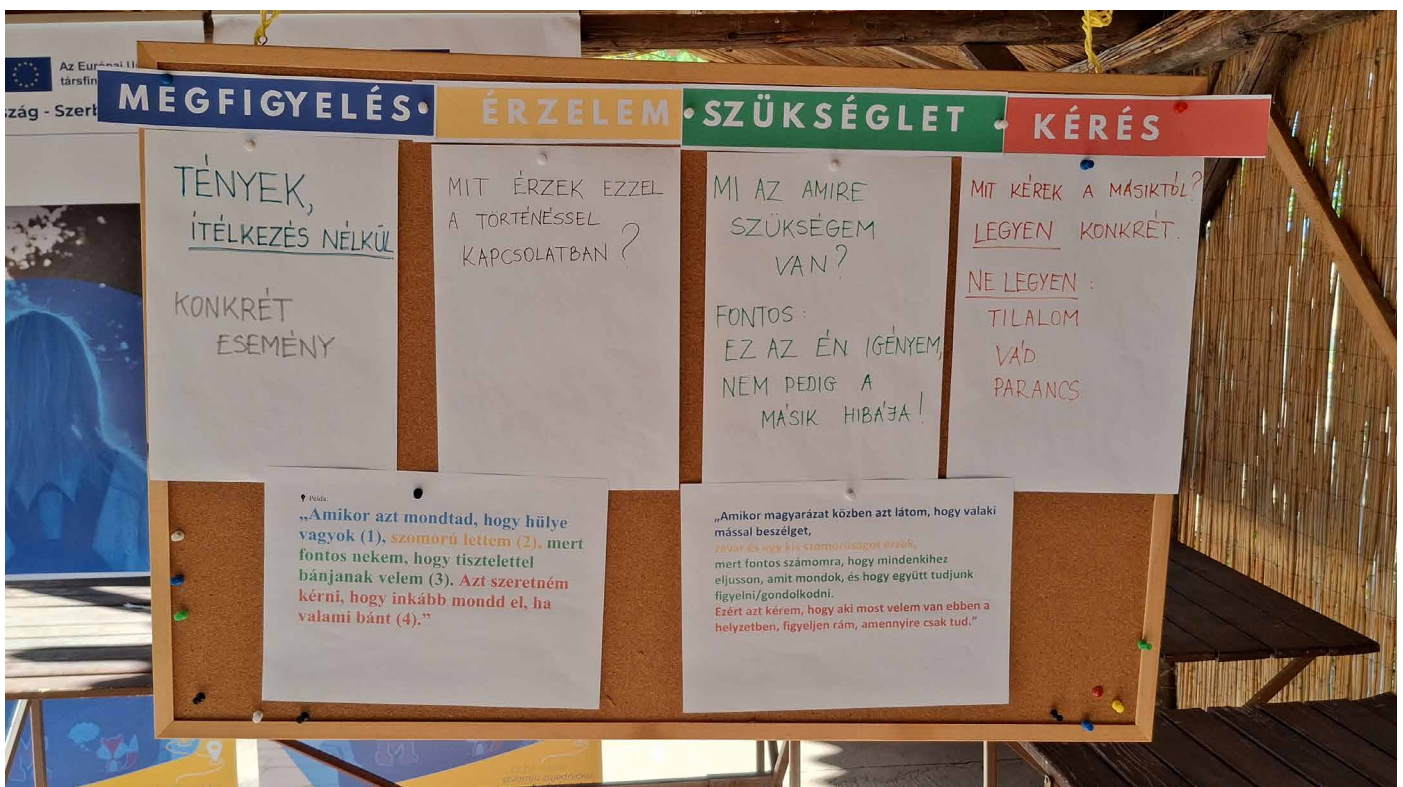

bántanak az osztályunkban, néha engem is. Tanultam 1-2 jó tippet. Amikor meglöknek vagy beléd szaladnak, akkor azt mondd, nem láttad, hogy itt vagyok? Ez nagyon megtetszett és ezt használni fogom” – mesélte.

A foglalkozásokat a trénerek folyamatos szakmai visszajelzés, úgynevezett szupervízió mellett tartották. Ez egy visszajelzési fórum, ahol átbeszélték, melyik gyakorlat, hogyan működött, min változtatásnak. Tapasztalataik alapján pedig, a projekt végző kimeneteleként, egy módszertani kézikönyvet szerkesztenek és adnak majd ki, amely a zaklatás jelenségét mentálhigiénés szempontból komplex módon közelíti meg, tartalmazva mindkét ország sajátosságait. Ebben a nem csak szakembereket célzó kiadványban olyan témákra koncentrálnak, mint a támogató beszélgetés, a kortárssegítés fontossága, az iskolai zaklatás pszichológiája és prevenciósi lehetőségei, az online zaklatás megelőzése, erőszakmentes kommunikáció, konfliktuskezelés, jogi alapismeretek, önvédelem, gyermek- és ifjúságvédelem, alternatív megelőzés, sport. *„Ez egy olyan könyv lesz, ami konkrét gyakorlatokat, gyakorlatsorozatokat, tematikus blokkokat fog tartalmazni, amelyeket több szinten tesztlünk. Nyilván, ez nem az örök élet elixírje, de abban tud segítséget adni pedagógusoknak, ifjúsági vezetőknél, hogy ez biztosan működik” – mondta Ricz Dencs Tünde.*

Alattyányi István szerint a majd digitális formában is elérhető kézikönyv mindenkinek szól, aki a fiatalokkal foglalkozik, legyen szó szülőről, tanárról, ifjúságsegítőről, kortárssegítőről. *„Bízom benne, hogy nagyon gyakorlatorientált és olvasmányos kiadvány lesz. Bizonyos értelemben, »kísérleti« jellegű, amely még bőven fejleszthető a későbbiekben. Ezzel kapcsolatban igazi visszajelzést akkor fogunk kapni, amikor az általunk kidolgozott és kipróbált módszertant hatékonyan tudja alkalmazni az, aki bántalmazást tapasztal. És hogy mi lenne pozitív eredmény? Lesarkítva: ha már csak egy gyerek is meg tud menekülni bármi elől, akár fizikai bántalmazás, erőszak elől, az már eredmény!” – mondta a vezetőpartner képviselője, aki elmondta, hogy ezen kívül vállalták további szemléletformáló, érzékenyítő programok megvalósítását is szerbiai és magyar iskolákban is tanároknak és diákoknak egyaránt tervezetten 60 fő bevonásával. Továbbá szeretnének a projekten túli igényeknek is megfelelni, és más iskolákba is elvinni, megtartani a képzéseket, hogy az általuk kidolgozott módszereket minél szélesebb körben át tudják adni.*

Hosszú távon akkor érhető el valódi eredmény a szakemberek szerint, ha egyre többen tudnának kapcsolódni az érzelmeikhez, és szemléletváltozás történe azzal kapcsolatban, hogy a bántalmazásban tulajdonképpen mindenki áldozat.

**SZÉCHENYI
PROGRAMIRODA**

1053 Budapest, Szép u. 2.
Tel.: +36 1 327 0830

info@szpi.hu
sajto@szpi.hu

www.szpi.hu

Címlapfotó: Zhivko Minkov,
Unsplash